

ČEBELARSTVO IN TRG Z MEDOM V SVETU IN EVROPI

dr. Janez Poklukar

elektronski naslov: janez.poklukar@KIS-H2.si

V SPOMIN

Pred dobrim letom dni se je od nas za vedno poslovil veliki čebelar inž. Dušan Kresal. Bil je mentor številnim mlajšim čebelarjem, bil pa je tudi učitelj in usmerjevalec mlajšega rodu slovenskih raziskovalcev v čebelarstvu. Instinktivno je čutil, kje je treba spodbuditi določeno aktivnost, vedno je bil dva koraka pred drugimi. S svojimi bogatimi izkušnjami in znanjem na področju pridelave in trženja medu je odločilno zaznamoval in usmeril celoten razvoj čebelarstva v Sloveniji. Bil je pobudnik in eden osrednjih avtorjev predloga projekta razvoja slovenskega čebelarstva v letu 1992, velike so tudi njegove organizacijske zasluge za začetek dela na področju strategije razvoja čebelarstva, ki jo sprejemajo prav v teh dneh.

Naj bo ta sestavek moja skromna oddolžitev velikemu prijatelju in sodelavcu Dušanu.

UVOD

Slovenija se s približevanjem Evropski uniji izpostavlja prosti konkurenci tudi na področju trgovine z medom. Slovenski čebelarški proizvodi bodo enakovredno konkurirali tujim, prodaje v razmeroma zaprtem in zaščitenem ekonomskem tržnem prostoru ne bo več. Podrobnejša pelodna analiza nekaterih vzorcev medu, uvoženega iz EU, pa že dokazuje, da je med afriškega in južnoameriškega izvora. Ta med že lahko najdemo tudi na prodajnih policah naših trgovin.

Probleme na trgu z medom je pred časom zazna-

la tudi Evropska komisija in izdala uredbi št. 1229/97 in 2300/97, ki čebelarstvo uvrščata v okvir kmetijstva in podrobneje predpisujeta obliko in način pomoči v obliki denarnih nadomestil.

SVETOVNA TRGOVINA Z MEDOM

Poglavitni proizvajalec medu na celotni zemeljski obli je domača čebela *Apis mellifera*. Pojavlja se skoraj povsod, praviloma pa je ne srečamo znotraj polarnega kroga in na nekaterih tropskih območjih. Druge čebelje vrste kot proizvajalke medu ekonomsko povečini niso zanimive.

Preglednica 1: Proizvodnja medu na posameznih celinah od leta 1991 do 1998 (izražena s tisoč tonami)

Celina/leto	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Afrika	109	117	129	131	138	142	142	142
Severna in Srednja Amerika	222	216	223	195	183	174	178	184
Južna Amerika	87	87	95	97	105	100	95	95
Azija	334	328	326	354	365	362	386	391
Evropa	180	182	181	291	319	278	280	281
Oceanija	29	29	30	38	27	35	35	35
Skupaj	961	959	984	1106	1137	1091	1116	1128

Skupna letna proizvodnja medu na Zemlji se iz leta v leto spreminja od 961.000 ton do največ 1.137.000 ton na leto. Opaziti je, da se je pridelava medu v zadnjih letih nekoliko povečala. Leta 1999 je bila pridelava medu v šestih največjih državah izvoznicah medu po podatkih, dostopnih na spletnih straneh, za 3 odstotke večja od proizvodnje v letu 1998. V najbližji prihodnosti ne moremo računati, da bi se količina pridelanega medu v svetu občutno zmanjšala, brez dvoma pa bo to še naprej vplivalo na prihodnje gibanje cen medu na med-

narodnem trgu. Številne revnejše države skušajo s ponudbo poceni medu na mednarodnem trgu izboljšati svojo zunanjetrgovinsko bilanco.

ZNAČILNOSTI TRGOVINE Z MEDOM IN RAZMER V ČEBELARSTVU V EVROPSKI UNIJI

Za slovensko čebelarstvo so zaradi približevanja Slovenije Evropski uniji zelo pomembne razmere na področju trga z medom v petnajsterici. Na razpolago so podatki za leto 1998.

Preglednica 2: Uvoz medu v države Evropske unije iz tretjih držav v letu 1998. Podatki so dobljeni na spletnih straneh (International honey market - Europe - Imports 1998), po navedbah vira pa niso popolni (1 evro je vreden približno 210 SIT).

Izvor medu	Količina v tonah	Cena v evrih/kg	Skupna vrednost v milijonih evrov
Kitajska	49.263	1,04	51,23
Argentina	26.686	1,19	31,76
Mehika	16.608	1,34	22,25
Madžarska	5.597	1,92	10,75
Turčija	4.488	1,75	7,85
Romunija	3.897	1,42	5,53
Avstralija	3.830	1,45	5,55
Kuba	3.713	1,30	4,83
Urugvaj	3.524	1,29	4,55
Druge države	17.760	1,48	26,26
Skupaj	135.366	1,26	170,56

V letu 1999 je Kitajska pridelala za 16 odstotkov medu več kot leta 1998, zato se je količina izvoza tega medu v Nemčijo, Belgijo in v Španijo v zadnjem času precej povečala. Povečanje ponudbe pa bo verjetno še naprej razlog za zniževanje cene tega medu. Zanimivo je, da je kitajski med že zdaj najcenejši na mednarodnem trgu. Vzrok za nižjo ceno kitajskega medu je v zadnjem času tudi afera prodaje ponarejenega medu.

V Argentini so leta 1999 pridelali za 13 odstotkov več medu kot leta 1998. V zadnjih treh letih so v tej južnoameriški državi za 22 odstotkov povečali število panjev. Poceni med najdemo tudi na evropskem trgu, predvsem v Nemčiji. Poleg tega so za Argentinec zelo pomembni tudi trgi v Španiji, Italiji in Veliki Britaniji.

Tudi v Mehiki so leta 1999 pridelali za 3 odstotke več medu kot leta 1998. V državi je opaziti splošno zmanjševanje števila čebelarjev in vse večjo profesionalizacijo čebelarjev. To je posledica težav z varo, ki v zadnjem času zelo pesti mehiško čebelarstvo. Mehika izvažata veliko medu v Evropo, največ v Nemčijo in Veliko Britanijo.

Velik proizvajalec svetlih sort medu v naši neposredni bližini je Madžarska. Zaradi zelo ugodnih državnih podpor in spodbud je tamkajšnje čebelarstvo donosna kmetijska panoga, zato se povečuje tudi število poklicnih čebelarjev. Med, pridelan na Madžarskem, je v svetu cenjen in dosega v primerjavi z medom iz drugih držav razmeroma visoko ceno.

Na splošno lahko ugotovimo, da je med, pridelan v evropskih državah, povprečno dražji od medu, pridelanega na drugih celinah.

Preglednica 3: Ocena skupne proizvodnje medu v Evropi

V preglednici so do zaporedne številke 11 razvrščene države članice Evropske unije, od 12 naprej pa države, ki še niso polnopravne članice petnajsterice. (Podatke so na spletnih objavila različna čebelarska združenja.)

Zap. št.	Država	Pridelava medu v tonah	Ocena izvoza medu	Ocena uvoza medu	Na prebivalca
1.	Nemčija	34639	-	83261	1,42
2.	Grčija	32873	-	3000	3,59
3.	Španija	32400	9470	7300	0,77
4.	Francija	30145	3000	8000	0,59
5.	Italija	24000	20	10000	0,59
6.	Avstrija	5146	260	4046	1,09
7.	Švedska	3840	0	3500	0,82
8.	Danska	3500	1700	3556	1,03
9.	Finska	1600	0	2150	0,74
10.	Belgija	1219	0	5000	0,62
11.	Luksemburg	0	-	-	0,00
12.	Romunija	39000	-	-	1,63
13.	Madžarska	24200	12700	350	1,14
14.	Srbija	14000	0	0	1,17
15.	Poljska	11940	200	1500	0,33

Zap. št.	Država	Pridelava medu v tonah	Ocena izvoza medu	Ocena uvoza medu	Na prebivalca
16.	Turčija	11250	4000	0	0,11
17.	Bolgarija	9000	1000	-	0,94
18.	Češka	6780	1168	619	0,59
19.	Slovaška	3765	-	-	0,68
20.	Švica	2160	200	6400	1,18
21.	Norveška	2000	50	192	0,49
22.	Albanija	1530	0	250	0,49
23.	Hrvaška	1400	200	50	0,26
24.	Makedonija	1314	40	5	0,58
25.	Litva	615	0	0	0,16
26.	Slovenija	2739	300	400	1,42

Za Nemčijo verjetno okvirno veljajo podatki, navedeni v preglednici. Tamkajšnja poraba medu je velika, 1,42 kg na prebivalca, zato morajo več kot 70 odstotkov porabljenega medu uvoziti od drugod. Pri podatkih za Grčijo manjka zelo pomembna ocena njihovega izvoza, predvsem v države Evropske unije. Tako tudi izračunani podatek o porabi medu na prebivalca ni realen. V grobem bi lahko ocenili, da izvozijo najmanj dve tretjini pridelanega medu. Sredozemske države se ne odlikujejo po prav veliki domači porabi medu, z izjemo Francije pa so tudi pomembni izvozniki. Več medu porabijo v nemško govorečih deželah, Skandinavci manj. Podatki za Luksemburg niso popolni. Neto izvoznika medu sta predvsem dve državi - Španija in Grčija, vse druge države petnajsterice pa uvažajo večje količine medu.

V državah zunaj Evropske unije pa je stanje drugačno. Med njimi so zelo »medene« države, kot so Romunija, Madžarska, Jugoslavija, Poljska, Turčija, Bolgarija ter tudi Češka in Slovaška. Za Romunijo nimamo podatkov o izvozu, pojavljajo se v okviru

mednarodnega trga, gotovo je tudi njihova domača poraba medu precej manjša od porabe, prikazane v gornji preglednici. Madžarska je brez dvoma velik izvoznik medu, v tej skupini držav se pojavljata tudi Turčija in Bolgarija. Nekoliko manj medu izvažata tudi Češka in Slovaška. Poljska uvozi več medu, kot ga izvozi, poleg tega pa je poraba na prebivalca zelo majhna.

Načrtovana širitev Evropske unije bo tudi na trg z medom gotovo vnesla nekaj nemira. Za najmanj 20.000 ton večja ponudba medu znotraj Unije bo zahtevala določeno dodatno zavarovanje evropskega trga pred medom iz neevropskih držav. Telega je zdaj občutno več, po podatkih v Preglednici 2 več kot 135.000 ton.

Pridelava medu v Sloveniji je po navedbah v Preglednici 3 precenjena. Vsekakor pa pri nas pridelane količine medu tudi sami porabimo, izvoz pa se v povprečju dobro pokriva z uvozom. Domača poraba medu je namreč ocenjena na 1 kg na prebivalca na leto.

Preglednica 4: Prikaz števila čebeljih panjev, števila čebelarjev, gostote čebelarjev na 100 km² in odstotek čebelarjev glede na vse prebivalce v posameznih državah v Evropi. Vrednosti so izračunane na podlagi nepopolnih podatkov čebelarskih združenj, objavljenih na spletnih straneh. Do zaporedne številke 11 so navedene države Evropske unije, od 12 naprej pa države, ki še niso polnopravne članice Evropske unije.

Zap. št.	Država	Štev. panjev	Štev. čebelarjev	Štev. čebelarjev na 100 km ²	Odstotek čebelarji: vse prebivalstvo
1.	Nemčija	865977	89216	25,00	0,11
2.	Grčija	1274136	23500	17,95	0,24
3.	Španija	1800000	25000	4,95	0,06
4.	Francija	1370220	84480	15,44	0,14
5.	Italija	1200000	75000	24,90	0,13
6.	Avstrija	343062	25816	30,79	0,31
7.	Švedska	120000	14000	3,11	0,16
8.	Danska	100000	7000	16,25	0,13
9.	Finska	40000	4100	1,22	0,08
10.	Belgija	101600	8600	28,19	0,09
11.	Luksemburg	8083	471	18,21	0,12
12.	Romunija	2600000	80000	33,68	0,33

Zap. št.	Država	Štev. panjev	Štev. čebelarjev	Štev. čebelarjev na 100 km ²	Odstotek čebelarji: vse prebivalstvo
13.	Madžarska	605000	16000	17,20	0,15
14.	Srbija	500000	15000	14,66	0,13
15.	Poljska	796000	45000	14,39	0,11
16.	Turčija	750000	36000	4,61	0,06
17.	Bolgarija	450000	45000	37,53	0,53
18.	Češka	564981	61428	77,90	0,59
19.	Slovaška	251000	24000	48,95	0,44
20.	Švica	270000	22000	53,28	0,31
21.	Norveška	80000	4000	1,23	0,09
22.	Albanija	90000	5000	17,39	0,14
23.	Hrvaška	70000	7000	12,37	0,15
24.	Makedonija	62578	10000	39,47	0,45
25.	Litva	41000	3421	5,25	0,09
26.	Slovenija	165000	9500	46,81	0,48

V Evropski uniji so čebelarji na terenu manj opazni. Njihova navzočnost je še najbolj opazna v Avstriji, Nemčiji, Italiji in Belgiji. Glede na delež čebelarjev v celotnem prebivalstvu določene države izstopata Avstrija in Grčija. V Sloveniji sta število čebe-

larjev na 100 km² in njihov delež med prebivalstvom večja kot v kateri koli državi Evropske unije, vrednosti sta enaki kot na Slovaškem in v Švici ter nekaj manjši kot na Češkem.

Preglednica 5: Prikaz velikosti čebelarstev, ocenjen pridelek medu na panj, cene na debelo in drobno na podlagi podatkov čebelarskih združenj, objavljenih na spletnih straneh. Do zaporedne številke 11 so navedeni podatki za države Evropske unije, od 12 naprej pa za druge evropske države.

Zap. št.	Država	Št. panjev na čebelarja	Ocenjen pridelek medu na panj	Cene medu na debelo v US\$	Cene medu v prodaji na drobno v US\$
1.	Nemčija	9,71	40	–	7
2.	Grčija	54,22	25,8	5	7
3.	Španija	72,00	18	1,7	3,8
4.	Francija	16,22	22	3	10
5.	Italija	16,00	20	2,5	5,5
6.	Avstrija	13,29	15	2,4	7,6
7.	Švedska	8,57	32	3	6
8.	Danska	14,29	35	2,5	–
9.	Finska	9,76	40	–	–
10.	Belgija	11,81	12	–	7
11.	Luksemburg	17,16	–	–	7,88
12.	Romunija	32,50	15	1,25	3,75
13.	Madžarska	37,81	40	1,55	2,3
14.	Srbija	33,33	28	3,5	5
15.	Poljska	17,69	15	1,5	4
16.	Turčija	20,83	15	2	4
17.	Bolgarija	10,00	20	1,5	3,25
18.	Češka	9,20	12	2,5	3,5
19.	Slovaška	10,46	15	–	–
20.	Švica	12,27	8	9	14
21.	Norveška	20,00	25	4	13
22.	Albanija	18,00	17	3	4,5
23.	Hrvaška	10,00	20	2,15	4,9
24.	Makedonija	6,26	21	2,25	3,9
25.	Litva	11,98	15	3	5
26.	Slovenija	17,37	16,6	2,5	5

Po številu čebeljih panjev sta po podatkih čebelarstevskih združenj v Evropski uniji v ospredju Grčija in Španija. Velikost čebelarstev v Franciji in Italiji je primerljiva z velikostjo čebelarstev v Sloveniji. V državah, ki niso članice Evropske unije, imajo velika čebelarstva v Romuniji, Madžarski in Jugoslaviji, podobna kot v Sloveniji pa na Poljskem, v Turčiji, na Norveškem in v Albaniji.

Pri ocenjeni količini pridelka medu na panj v Sloveniji zaostajamo za državami Evropske unije. Izjemno visoka vrednost pridelka v Nemčiji je verjetno posledica posebnega administrativnega vodenja evidenc in z njo povezane davčne politike. V skandinavskih državah pa so verjetnejši večji povprečni pridelki. Med državami zunaj Evropske unije po količi-

ni pridelka medu na panj izstopa predvsem Madžarska, sledijo pa ji Jugoslavija, Makedonija in Hrvaška. Slovenija se po pridelani količini medu na panj uvršča približno v sredino.

Cene medu na debelo se ponekod približujejo cenam medu na mednarodnem trgu. To velja predvsem za Španijo in nekatere večje proizvajalke medu zunaj Evropske unije. Cene medu na drobno se med seboj zelo razlikujejo. V Evropski uniji so od 3-10 ameriških dolarjev, zunaj Unije pa od 2,3-14 dolarjev. Pri nas so cene na debelo enake cenam v Evropski uniji in nekoliko višje od cen v državah zunaj Unije. Cene na drobno so pri nas nekje med cenami v državah Evropske unije in cenami v državah zunaj Unije.

Preglednica 6: Število poklicnih in drugih čebelarjev v državah Evropske unije

Država	Poklicni čebelarji	Vsi čebelarji	Odstotek poklicnih
Avstrija	150	28447	0,53
Belgija	0	11000	0,00
Danska	150	6000	2,50
Nemčija	280	103600	0,27
Grčija	3000	23000	13,04
Finska	35	4100	0,85
Francija	3000	100000	3,00
Irska	64	2006	3,19
Italija	1000	80000	1,25
Luksemburg	1	650	0,15
Nizozemska	20	5000	0,40
Portugalska	1000	50000	2,00
Španija	4560	19943	22,87
Švedska	30	13500	0,22
Velika Britanija	200	35000	0,57
Evropska unija	13490	482246	2,80

V Evropski uniji je več kot 482.000 čebelarjev, samo 2,8 odstotka pa se jih s čebelarstvom ukvarja poklicno.

Struktura čebelarjev v tem pogledu ni homogena.

Večji delež poklicnih čebelarjev je v Grčiji in Španiji, zmeren delež na Danskem, v Franciji, Irski, Italiji in na Portugalskem, povsod drugod so poklicni čebelarji zelo redki (manj kot odstotek vseh čebelarjev).

Preglednica 7: Število čebeljih panjev in razmerje v velikosti čebelarstevskih obratov med poklicnimi in drugimi čebelarji v državah Evropske unije

Država	Vsi panji	Panji poklicnih čebelarjev	Poklicni čebelarji – delež vseh panjev	Velikost poklicnih čebelarstev	Velikost drugih čebelarstev
Avstrija	393723	30000	7,62	200,00	12,85
Belgija	100000	0	0,00	0,00	9,09
Danska	85000	24000	28,24	160,00	10,43
Nemčija	1069300	50000	4,68	178,57	9,87
Grčija	1200000	770000	64,17	256,67	21,50
Finska	40000	7700	19,25	220,00	7,95

Država	Vsi panji	Panji poklicnih čebelarjev	Poklicni čebelarji – delež vseh	Velikost poklicnih čebelarstev	Velikost drugih čebelarstev
Francija	1434000	528000	36,82	176,00	9,34
Irska	20000	3200	16,00	50,00	8,65
Italija	1100000	300000	27,27	300,00	10,13
Luksemburg	10213	240	2,35	240,00	15,37
Nizozemska	80000	2500	3,13	125,00	15,56
Portugalska	510000	177000	34,71	177,00	6,80
Španija	1683533	1538971	91,41	337,49	9,40
Švedska	100000	9000	9,00	300,00	6,76
Velika Britanija	200000	40000	20,00	200,00	4,60
Evropska unija	8025769	3480611	43,37	258,01	9,70

V Preglednici 7 je nekaj temeljnih podatkov o strukturi čebelarjev v Evropski uniji. Evidentirana je vzreja 8.025.000 čebeljih družin. Poklicni čebelarji so zelo pomembni proizvajalci čebeljih proizvodov, v njihovi lasti je več kot 43 odstotkov čebeljih družin. Pri deležu poklicnih čebelarjev v celotni strukturi čebelarjev izstopata Španija z več kot 91 odstotki in Grčija z več kot 64 odstotki panjev v njihovi lasti. V vseh drugih državah članicah Evropske unije imajo poklicni čebelarji manj panjev kot drugi čebelarji. Povprečno poklicno čebelarstvo ima nekaj več kot 250 panjev, povprečni poklicni čebelarski obrati pa so največji v Španiji, Italiji in na Švedskem, najmanjši pa na Irskem. Velika množica drugih čebelarjev povprečno čebelarji z 9,7 čebelje družine. V tej skupini so po številu čebeljih družin v ospredju Grki, najmanj panjev na čebelarja pa imajo v Veliki Britaniji.

SKLEP

Na mednarodnem področju se bije oster boj med različnimi ponudniki medu. Ponujene cene so za naše razmere zelo nizke. Količine pridelanega medu se še vedno povečujejo, zato skorajšnjega zvišanja cen medu ne moremo pričakovati. Evropska unija je velik neto uvoznik medu, s sistemskimi ukrepi pa skuša zavarovati obstoj čebelarskega sektorja. Vstop novih držav bo v prihodnjih desetletjih omogočil nekaj večjo stopnjo samooskrbe Evropske unije na področju trgovine z medom, kljub temu pa bo še vedno potreben uvoz velikih količin medu. V slovenskem čebelarstvu bodo nove okoliščine brez dvoma kmalu spodbudile množičnejšo uporabo zaščitne znamke za doma pridelan med na podlagi geografskega izvora in tradicionalnega ugleda slovenskega medu.

POTUJTE Z NAMI IN SI OGLEDJTE RAZSTAVO FRANCOSKEGA ČEBELARSTVA IN LEPOTE JUŽNE FRANCIJE (OD 4.–8. OKTOBRA 2000)

Za slovenske čebelarje smo v sodelovanju z g. Lojzetom Ivancem, našim rojakom iz Francije, in g. Janezom Miheličem, urednikom »Slovenskega čebelarja«, pri katerem dobite tudi program potovanja, od 4. do 8. oktobra letos pripravili zanimiv izlet v južno Francijo na kongres francoskih čebelarjev in ogled lepot južne Francije.

CENA: 49.000 SIT, za neobvezno doplačilo zavarovanja tveganja odpovedi 2.750 SIT

Cena je bila izračunana maja za udeležbo najmanj 45 oseb. Doplačilo za enoposteljno sobo je 9.000 SIT.

Način plačila: 10.000 SIT ob prijavi, 19.000 SIT na obroke do odhoda

200 DEM plačate v devizni gotovini našemu predstavniku v Franciji.

V ceno je vključeno: prevoz s turističnim avtobusom (klima, video, hladilnik), dva polpenziona, ena nočitev z zajtrkom v dobrih hotelih **lux (dvo-posteljne sobe s kopalnico), ena večerja (zadnji dan), cestnine, predornine in parkirnine, strokovno vodstvo, organizacija potovanja ter nezgodno zavarovanje. Davek na dodano vrednost je vključen v ceno. Morebitne vstopnine niso vključene.

PRIJAVE zbiramo najpozneje do 10. septembra 2000 oziroma do zasedbe mest v agenciji ARItours. Pokličite nas in poslali vam bomo obširen program potovanja in vam odgovorili na vsa dodatna vprašanja.

**Turistična agencija ARItours, Slomškov trg 7, 2000 Maribor,
tel: 02/ 22 98 360, tel/faks: 02/ 252 16 19, e-pošta: aritours-mb@siol.net**